

Charakteristika rumanovského jazyka

Aby sa naša ľúbozvučná reč a jej charakteristika zachovala do budúcnosti, pokúsim sa uviesť aspoň najcharakterickejšie pravidlá našej Rumanóvčiny a zaznamenať pár slov. Nechceme skúmať pravidlá Rumanóvčiny od základu, ani jej etymológiu, teda pôvod slov, ale pre pochopenie tejto reči je lepšie uviesť niektoré špecifické porovnania so spisovnou Slovenčinou.

Kľúč k správne vyjadrovaniu v rumanovskom jazyku

1. V našej reči platí zákon „**vyprávaj jakg sa patrí**“, alebo „**vyprávaj jako sa patrí**“ a „**píšž jag očuješ**“, alebo „**píšž jako očuješ**“.
2. V našej reči neexistujú mäkké spoluhlásky *d'*, *t'*, *ň*, *l'*. Tieto sa vyslovujú v každom prípade tvrdo *d* < **d**; *t* < **t**; *ň* < **n**; *l'* < **l**. Príklady: *d'atel* < **datel**; *korist'* < **korist**; *skriňa* < **skrina**; *lan* < **lan**
3. V našej reči neexistuje pravidlo zmäkčovania spoluhlások *d*, *t*, *n*, *l*, po ktorých nasleduje *e*, *i*; teda foneticky *d'e*, *t'e*, *ňe*, *l'e*, *d'i*, *t'i*, *ňi*, *l'i*, sa vyslovujú tvrdo *d'e* < **de**; *t'e* < **te**; *ňe* < **ne**; *l'e* < **le**; *d'i* < **dy**; *t'i* < **ty**; *ňi* < **n**; *l'i* < **ly**. Príklady: *dedo* < **dedo**; *te'a* < **tela**; *nevesta* < **nevesta**; alebo < **alebo**; *sadiť* < **sadyt**; *ticho* < **tycho**; *koník* < **konýk**; *prišli* < **prišly**
4. V našej reči neexistujú dvojhásky *ia*, *ie*, *iu*, *ô*, a koncovka *ou*. Miesto nich sa vyslovuje *ia* < **á**, *ja*; *ie* < **e**, **é**, **ý**, **í**; *iu* < **ú**; *ô* < **ó**; *ou* < **ú**. Príklady: *diviak* < **dyvák**; *l'alia* < **lalyja**; *nechciet'* < **nescet**; *býčie* < **býčé**; *mlieko* < **mlyko**; *spievať* < **spivat**; *prianiu* (datív od: *prianie*) < **pránú**; *kôl* < **kól**; *náhodou* < **náhodu**; *s malou* (inštr. *malá*) < **malú**
5. V našej reči sú jedinými mäkkými spoluhláskami *č*, *dž*, *š*, *ž*, ojedinele v cudzích slovných základoch *d'*, *ň*, *t'*. Príklady: *čik*; **džin**; **šip**; **život**; *Mad'aroš* (z maďarčiny, správne by malo byť *Madaroš*) ; *ňolcka* (z maďarčiny, správne by malo byť *nolcka*) ; *beťár* (z maďarčiny, správne by malo byť *betár*)
6. V našej reči sa vo vnútri slov pred ďalšou spoluhláskou a na konci slov vyjadruje namiesto výrazného - n - nosovka **ŋ**; *n* < **ŋ**; *a tiež* namiesto výrazného - m - nosovka **m**; *m* < **m**. Príklady: *veranda* < **veraŋda**; *koreň* < **koreŋ**; *kombajn* < **kombaj**; *pôjdem* < **pójdem**
7. V našej reči sa zdvojujú spoluhlásky idúce v rade za sebou, podľa druhej spoluhlásky, *dl* < **ll**; *dt* < **tt**; *dn* < **ŋn**; *šč* < **čč**; *žš* < **šš**; *tc* < **cc**; výnimkou je *ds* < **cc**; pričom prvá spoluhláska zo zdvojených spoluhlások sa vyslovuje **slabo**, resp. nosovkou. Príklady: *divadlo* < **dyvallo**; *podtlak* < **pottlak**; *chodník* < **choŋnýk**; *najväčší* < **najvaččí**; *najnižší* < **najnyšší**; *všetci* < **šecci**; *predseda* < **precceda**
8. V našej reči sa mení jedna z dvoch po sebe nasledujúcich spoluhlások, výnimočne obidve spoluhlásky, v spojeniach *chc* < **sc**; *šť* < **šč**; **ždž**, obidve spoluhlásky sa pritom vyslovujú **výrazne**. Príklady: *chciet'* < **scet**; *pišťať* < **piščat**; *píšťala* < **píždžala**
9. V našej reči sa v minulom čase, mužského rodu, jednotného čísla namiesto koncoviek - iel; - ol používa < **óv**, koncovka - al sa mení na < **áv**, koncovky - il; -el sa menia na < **év**, koncovka - ul sa transformuje na < **úv**. Príklady: *išiel* < **išóv**; *bol* < **bóv**; *pomáhal* < **pomaháv**; *odskočil* < **occkočév**; *dospel* < **dospév**; *obul* < **obúv**

10. V našej reči platí pravidlo zámény samohlásky o, nasledujúcej po spoluhláske vo vnútri viachlásokového slovesa na **u**; o < **u**. Príklady: rabovať < **rabu**vať; nocovať < **nocu**vať; bačovať < **baču**vať; radovať sa < **radu**vať sa; kefovať < **kefu**vať; fungovať < **fun**guvať; dlhovať < **dlhu**vať; plechovať < **plechu**vať; bojovať < **boju**vať; ďakovať < **daku**vať; dolovať < **dolu**vať; hamovať < **hamu**vať; panovať < **panu**vať; kupovať < **kupu**vať; darovať < **daru**vať; pasovať < **pasu**vať; lašovať < **lašu**vať; montovať < **mon**tuvať; pokovovať < **pokov**vať; ukazovať < **ukazu**vať; sužovať < **sužu**vať
11. V našej reči sa niekedy v slovných spojeniach zamlčuje predložka **v**, ako aj spoluhláska **v** na začiatku slova, ojedinele na konci slova, alebo v jeho vnútri. Príklady: Bol som v Bábe < **Bóv som Bábe**; vziať < **zá**t; pod' domov < **poj domo**; navštíviť < **naščí**viť
12. V našej reči niekedy v slovných spojeniach zamlčujú spoluhlásky **h**; **j** na začiatku druhého slova, a spoluhláska **h** aj v jeho vnútri, na druhej strane však môžeme v spojení slov pridať spoluhlásku **j**. Príklady: vidíš ho < **vidýžo**; pozáš ju < **poznážu**; svojho < **svójo**; prived' ich < **dovedzjích**
13. V našej reči má koncovka - ok u podstatných mien mužského rodu podobu - **ek**; ok < **ek**, podstatné mená stredného rodu končiace na - e, preberajú koncovku - **o**; e < **o**. Príklad: členok < **členek**; líce < **líco**
14. V našej reči majú zdobneliny podstatných mien takú istú koncovku, ako v spisovnej slovenčine, teda - **ik**; - **ček**; - **ka**; - **čka**; - **ko**; - **čko**; Okrem toho je kladený dôraz aj na koncovky zdobnelín prísloviak - **učko**; - **uňko**; - **i(y)čko**; - **i(y)ňko**; a prídavných mien - **učký**; - **uňký**; - **i(y)čký**; - **i(y)ňký**. Príklady: podstatné mená: šamel < **šamlík** < **šamlíček**, hus < **huska** < **husička**; périe < **perko** < **perečko**; príslovky: teplo < **teplučko**; tepluňko, málo < **mályčko**; mályňko; prídavné mená: teplý < **teplučký**; tepluňký, malý < **malyčký**; malyňký
15. V našej reči znelé párové spoluhlásky b, d, d', g, h, z, ž sa na konci slov a na konci slabík pred neznelými spoluhláskami vyslovujú a píšu v nominatíve ako neznelé, teda b < **p**; d < **t**; d' < **t**; g < **k**; h < **ch**; z < **s**; ž < **š** a naopak. V skloňovaných tvaroch ostávajú nezmenené. Toto platí aj pri slovných spojeniach. Príklady: holub < **holup**, ale genitív - od **holuba**, atď; podobne, žalud < **žalut**, od **žaluda**; loď < **lot**, od **lode**; gong < **gonk**, od **gongu**; poťah < **potach**; ot **potahu**; mráz < **mrás**, od **mrázu**; kaluž < **kaluš**, ot **kaluže** (správny tvar predložky od v Rumanovčine je aj **ot**)
16. V našej reči je povolená rytmika. V slove môžu byť vyslovené aj dve a viac dlhých slabík za sebou. Príklady: vyznamenanie < **vyznamenány**; doprevádzanie < **doprevádzány**
17. V našej reči sa ustálené slovné spojenie znamenajúce dostať myšlienku, neskloňuje v datíve, ale v akuzatíve. Príklad: napadlo mi < napallo **ma**, ostatné tvary sú uvedené v ukázkach slov.
18. V našej reči spojenia slov, najmä pri použití predložiek, zámien, prísloviak, splývajú, alebo sa niektoré hlásky vynechávajú, alebo spodobujú. Príklady: vidíš ho? < **vidýžo?**; pod' sem < **pocem**; prac sa! < **pracca!**; marš domov < **marž domo**; pod strožokom < **pocetrožokom**; choď sa skryť < **icca skovat**; choď sa hanbiť < **icca hambit**; piš ako počuješ < **píž jagočuješ**; vyššie a vyššie < **výžavýž**; bližšie a bližšie < **bížablíž**; až odtiaľ < **až ottál**; ďalej a ďalej < **dáladál**; čas na obed < **čaz na obet**; ty si bol < **tyzbóv**
19. V našej reči sa váženým ľuďom, rodičom a starším osobám, predovšetkým v minulom, ale archaicky niekedy aj v prítomnom a budúcom čase oniká. Príklady: moja mama povedala < **moja mama povedaly**; tato, poďte sem < **tato, idú sem**; babka, dedko, strýčko, teta, dajte mi radu < **bakpa, detko, strýčko, tetyčka, dajú mi radu**

20. V našej reči vyslovujeme tvrdé hrdelné - **čĥ**; ch < **čĥ** v spojeniach slov, z ktorých prvé má koncovku – ch. Príklad: nech je < **nečĥe**
21. V našej reči sme sme používať znak dĺžňa nad spoluhláskami vo vnútri, resp. na konci slov. Okrem í, í, *vyslovene ojedinele* píšeme dĺžeň aj pri sykavkách - s -, - š -, - z - nosovke - m - a perových spoluhláskach - c -, - f -. Tieto zapisujeme ss < **ś**; šš < **śś**; zz < **ź**; mm < **m**; cc < **ć**; ff < **f**. Príklady: psst < **pśt**; pššt < **pśšt** -; bzz < **bź**; hmm < **hm**; ccc < **ć ć ć**; pff < **p**
22. V našej reči každý človek, muž, žena, dieťa, ak čosi ľúbia, tento pocit vyjadria slovesom **mat' rada** pre všetky rody a pre všetky časy. Toto sloveso je neohybné. Príklady: má rado < **má rada**; mali radi < **mali rada**; mal rád Rumanovčinu < **máv rada Rumanóvčinu**.

Malá rada

Ak chceš správne hovoriť po rumanovsky

1. nikdy (!) nepoužívaj mäkčene, okrem č, dž, š, ž
2. nikdy (!) nepoužívaj dvojhlásky
3. drž sa pravidiel podľa kľúča (!)
4. musíš cítiť po RUMANOVSKY